

Коханець принцеси Ізітаї

Мирон Левицький

(З циклу "Витівки химерного Ероса")

Як розсипані кубики в долині річки Інн, вигрівався на сонці невеличкий чарівний Інсбрук – столиця і гордість Тиролю.

Повіяв лагідний вітер "фен" і від цього ніби загострилися контури тирольських Альп. У такий вітряний час жаліються тирольці на болі голови і всю провину за них приписують дивовижному вітрові. Клавдій – не тиролець і, можливо, тому ласкавий вітер шанував гостей, бо вони не відчували його магічної сили. Повітря було чисте й прозоре і здавалося, що гори ближчали, начебто чиясь рука присувала театральні декорації, від чого виднішими ставали усі прірви між скелями, не такими далекими, як було насправді. У такий час Клавдій завжди маршував у сторону Ігельсу, піднімаючися лісистою "Берг Ізель", бо ж звідти – найкращий вид на сіру скелясту гору Сарлес, яка манила його зір своєю формою й нагадувала дві піраміди, що прилипли одна до одної. Завжди на такий маршрут він брав зі собою книжку, сідав на нагрітому сонцем камені й читав, час від часу любуючись гострим рисунком гір. Відшукування вигідного місця не завжди приходило легко. Зазвичай здавалося, що наступне буде краще, тож Клавдій переходив з місця на місце.

– Ви чогось шукаєте? – почув він голос, що йшов з каменистого горба.

Там сидів чоловік. Він підняв руку, щоб його побачили.

– Ви до мене? – спитав Клавдій.

– До вас. Ви чогось шукаєте? – відповів той.

– Вигідного місця.

– Тут усюди вигідно, але найвигідніше ось тут, – чоловік поклепавав долонею камінь.

Клавдій повільно підходив до скелястого горба, обережно ступаючи з каменя на камінь. Підійшовши ближче, він побачив знайоме обличчя професора Мецінгера.

– О! Професор Мецінгер! – врадувано викрикнув Клавдій.

– Щойно впізнали? А я вас бачив уже кілька разів, ви часто сюди заходите, – промовив професор.

– Я вас не помітив ні разу, – із здивуванням відповів Клавдій.

– Бачите, я маю одне місце і часом здається мені, що воно, це місце, – тільки моє і на нього тільки я маю право, – він хрипко засміявся. – Дивачіє чоловік на старість. Сідайте, будь ласка, ось тут, – він вказав рукою на вгнутий камінь з вигідним опертям для стіп.

Знайомство з професором Куртом Мецінгером тривало вже майже місяць. Вони часто зустрічалися в ресторані "Брайнезель", звичайно споживаючи "штернзуппе" й "палятшінкен". Великого вибору в ресторані не було.

Мецінгер сидів нерухомо на своєму камені, як звичайно сидять у м'яких фотелях, і вдивлявся у сірий Сарлес. Він скидався більше на манекена, ніж на живу людину. Сидів

замислений. Мовчанка тривала якийсь час і вже ставала Клавдієві нестерпною, знічев'я він то гладив долонею камінь, то висмикував мох із його щілин, аж врешті проказав:

- Дивний цей Сарлес здалека - як дві піраміди одна біля одної.

Професор повільно, ніби збудився, повернув голову до Клавдія.

- Так, так, як дві піраміди, - він глибоко дихнув, - Гізе, Карнак, Теби, Люксор, Деїр ель Багарі, Ель Амарна і синє, синє небо.

- Ви були в Єгипті?

Професор ніби не почув Клавдієвого запитання, підвів зір на небо і продовжував:

- І Ніль, і Амарна. І не таке синє небо! - майже злісно проказав, - не такого кольору небо, не такого.

- Ви були в Єгипті? - повторив своє запитання Клавдій.

Мецінгер відповів не зразу. Хвилинку помовчавши, він поглянув на Клавдія.

- Я мав ваші роки... так, так, тридцять років тому я мав ваші роки. Тридцять років тому, - повторив професор, і лагідна усмішка вдокорувала його обличчя. - Так, так, тридцять років тому, а мені здається, що це було недавно. Тридцять років я чекаю, чи можете собі уявити?!

- Якщо б я знав, на що ви чекаєте, може б, і міг би собі уявити.

- О, це довга історія. Так, так, довга історія, - і знову наступила мовчанка.

Клавдієві здалося, що Мецінгер не думає нічого оповідати і по якійсь хвилині він, від нетерплячки, почав насвистувати якусь танцювальну пісеньку.

Раптом професор заговорив знову.

- Це довга історія.

Клавдій не хотів наполягати і байдужим тоном продовжував легенько насвистувати свою пісеньку. Врешті професор почав розповідь.

- Ще досі чую запах розпеченого піску і такий нестерпний запах болотистого берега Нілу.

Висловивши це, він вдоволено всміхнувся, начебто цей нестерпний запах Нілу був йому приємним. Він почав вистукувати пальцем по камені, і, похиливши голову, глядів на свої ноги, що час від часу вибивали такт якоїсь уявної мелодії.

У Клавдія швидко зростала цікавість, як піна у склянці з пивом, і він уже не витримав.

- Кажіть уже цю довгу історію, я радо послухаю.

- Хіба ви повірите? Досі ніхто не повірив. Чому б ви мали повірити?

- Повірю, - запевняв його Клавдій, бо цікавість ставала уже нестерпною.

Професор глянув на Клавдія, начеб хотів перевірити його думки, а по хвилині, ласкаво всміхнувшись, продовжував свою розповідь.

- Може, й повірите, може, й повірите, - він знову повернув зір до Сарлес, потім на Клавдія, глибоко вдихнув повітря, сперся плечима на камінь і врочисто почав.

- Наша археологічна група з п'яти осіб, не враховуючи робітників-тубільців, була на розкопках в Ель Амарна. Ель Амарна - це місце розкопок, яке належить до

вісімнадцятій династії; припадає вона на 1500-1350 роки до Христа, на часи, коли втіленням єдиного бога ставало сонце. Вірування в звірині божества занепадали, і сонце стало опромінювати людські уми.

- Ми жили в будинку, що його побудували англійці для науковців-археологів, де навіть не було електричних вітряків для охолодження повітря. Мені було призначено кімнату з виходом на невеличку терасу, що служила усім кімнатам за балкон. Харчування було погане, тож треба було надолжувати овочами, яких справді було доволі.

Ранком, о шостій годині, коли сонце не припікало, ми виходили до праці на розкопки, що були віддалені не цілий кілометр від нашого нічлігу. Дорога йшла двісті метрів від нашого будинку прямо, а далі заломлювалася на дев'яносто ступенів наліво. Ми, звичайно, йшли навпростець і скорочували собі дорогу на яких сто метрів. Погані були ночі: розпечений за день камінь будинку так нагрівав кімнату, що важко було заснути, тож я виносив свій матрац на балкон, де було набагато холодніше, але, на жаль, із Нілу доходив болотний запах і до ранку подушка натягала, мов губка води, того нестерпного, болотного запаху. Це відчувалося тільки вранці, бо ж за день гаряче сонце топило той запах, він зникав кудись, і до сну подушка вже пахла чистим полотном. Праця мене не вичерпувала так, як інших, - я був між ними наймолодший, мені було тоді тридцять років - у вашому віці, усе мені було цікаве, це ж перша моя експедиція, ще й до того в таку незвичайну країну з кількатисячолітньою культурою.

Не диво, що мені, молодому археологові, ввижалися в уяві постаті з-перед трьох тисяч років. Я старався відтворити у своєму мозку їхній побут, їхнє щоденне життя, з їхніми радощами і турботами. І так я засинав. У сні мені ввижалася візія вісімнадцятій династії. Я бачив Тутмозіса, королеву Гачепсут, Ехнатона, Тутенхамуна, а поміж ними - завжди! - постать красуні-принцеси. Вона мені привітно всміхалася своїми повними, вишневими устами. Цей сон повторювався кожної ночі, щораз частіше кудись дівалися постаті Тутмозіса, Гачепсут й інших, а вона завжди залишалася зі мною. Я відчував дотик її рук, дотик її гладких рамен, складок її прозорого одягу, інколи навіть її дихання. Молодий чоловіче, - звернувся професор Мецінгер до Клавдія, - це були чудові ночі, яких не забувається. Думки про неї вовтузилися увесь час на праці до самого вечора, і я нетерпляче чекав сну і зустрічі з нею.

- Хто вона була? - спитав Клавдій. - Коли ви пізнавали уві сні Гачепсут, Тутмозіса і Ехнатона, тож мусіли знати і її ім'я!

- Тоді я ще не знав. Я бачив її обличчя тільки уві сні, вона не згадувала мені свого імени, тільки кликала до себе й усміхалася, гладила долонями мої щоки. Але будьте терпеливі! Я ж вам казав, що це довга історія.

- Уже не буду перебивати, - заявив слухняно Клавдій, зацікавлений оповіданням професора. - Продовжуйте, я пильно слухатиму.

Мецінгер з вибачливою усмішкою поклепав приязно Клавдієву руку, радий, що матиме уважливого слухача.

- Отож, - продовжував професор, - сні скорочувалися, а її постать щоразу

з'являлася на дуже короткий час і, запрошуючи, простягала руку зі словами: "прийди!" Ніколи вже мені не довелося торкнутися її – вона завжди віддалювалася, тільки повторяла: "прийди!"

Ночі ставали все більше й більше дошкульними, сон вривався й губився у якійсь мряці, несамовитий неспокій огортав мене і вводив у безсоння. Однієї ночі сон мене не брався. Я вирішив пройтися. Хоч ніч була місячна, але я не розлучався з ліхтаркою – магічним інструментом, що відлякував невічливих звірів і таких же людей. Я збирався пройтися біля будинку кілька разів, туди й назад, але чомусь кроки спрямували мене в сторону розкопок. Тут кожне місце було мені відоме, як у будинку, тож я прогулювався поміж старезними колонами, як прогулюються люди по парку. Проходжування між колонами здавалося мені прогулянкою по кімнаті між кріслами. Я вийшов на північний край колонадного комплексу. Не знаю, як довго я стояв і вдивлявся то в зорі, то в пісок, що під ногами. І, о диво! Перед моїми ногами почав творитися в піску вир і за мить я відчув, що він зникає з-під моїх ніг. Усе відбувалося так швидко, що я не встиг відскочити, як мої ноги почали загрузати в пісок і щоразу загрузали все глибше. Несподівано я зрозумів, що пісок розступається, і я зсуваюся в якусь глибоку прогалину. "Ось, тут, Курте, і буде тобі кінець", – подумав я, але за мить відчув, що стою на твердій кам'яній підлозі. Я глянув угору й побачив блискітливую зірку. Це був знак, що пісок мене не присипав. Я сягнув до кишені за ліхтаркою і засвітив. Перед моїми очима були стіни, витесані з каменю, а далі – не то колони, не то пільони, що перегороджували кімнати, одну від одної.

"Доведеться подождати ранку, поки прийдуть колеги, бо ж видобутися із цього підземелля самому неможливо", – подумав я. Дожидаючи дня, я сів на купі піску.

Професор на хвилинку замовк, ніби удруге переживав своє перебування у підземеллі.

– Я бачив її усміхнену, ласкаву. Вона лежала біля мене, а її повні уста ніжно закреслювали спіралі на моїх устах. Хіба ж ви не знаєте, який чар має такий поцілунок з людиною, до якої горите цілим своїм єством? Я гладив її уста кінчиками своїх пальців, а вона прошепотіла мені:

– Моє ім'я Ізітає, я сестра королеви Нефретети. Ти полюбив мене, правда? Бо ти мій.

– Так, я твій, – сказав я теж пошепки, її ласкавий дотик вводив мене в якийсь надзвичайний стан.

– Ти залишишся зі мною, правда? – промовила Ізітає й доторкнулася своїми устами моїх уст. – Кожну ніч я дам тобі щастя, якого не дасть ніяка иньша жінка, – і вона знову доторкнулася моїх уст.

Вгорі блиснуло яскраве світло і кудись поділася постать Ізітає.

Знову почулися вгорі вигуки, уже навіть пізнаю слова моїх колег. Але я не хочу виходити – я хочу бути з Ізітає. Вони там угорі говорять про якийсь рятунок. Не хочу ніякого рятунок; кличу: "Лишіть мене в спокою! Не хочу вашого рятунок! Закрийте отвір, закрийте світло!" Відгомін моїх слів відбивається від стін підземелля. Я почув її

шепіт: "Ми будемо разом. Ти вернешся, я тобі дам знак, тоді мене побачиш. Ти вернешся, тільки жди мене!"

Згори на линвах спускаються робітники і кілька колег. Не пам'ятаю, що було пізніше, я, мабуть, втратив притомність. Отямився уже в шпиталю в Каїрі. Ось, це моя розповідь. Мене часто питали, що значить слово "Ізітає", але я їм не сказав. Ви перші. Вони не повірили в мою любов до сестри Нефретети й не треба їм знати її імени. І досі я жду на її знак, на її поклик. Уже тридцять літ, це довгий час, але я вірю, що її побачу і знову доторкнуся її божественних уст.

Мецінґер глибоко зітхнув, видувши із легенів повітря так, як курці видують дим сигар.

- Мене визнали за хворого й не допустили продовжувати працю на розкопках. Спочатку я проживав у Берліні, а потім переїхав до Відня, де став професором археології. А тепер, як бачите, я на емеритурі і жду на зустріч з Ізітає. Оце моя ціла розповідь.

Клавдій поглянув на професора з якимось жалем і співчуттям.

- Тепер ви б могли поїхати приватно до Єгипту, точніше, до Ель Амарна. Так, приватно.

- Без її зову, без її повідомлення? О, ні! Я жду на її знак уже тридцять років і ждатиму далі.

Клавдій дивувався незаперечній вірності професора і не міг підшукати слів, щоби висловити своє зачудовання і пошану за його стійкість. Він машинально постукував пальцями по книжці і щойно тоді пригадав, що взяв читати саме історію єгипетського мистецтва.

- Вам напевне цікаво буде поглянути, пане професоре, - і подав йому книжку.

Мецінґер, побачивши її, радісно всміхнувся і почав:

- Ришард Гаман - добрий автор! - він злегка гортав сторінки. - Нова, ще її не бачив! Гортав повільно, час від часу усміхаючись, виявляючи своє задоволення.

Та нараз зупинився, відчинив рота, ніби хотів щось сказати. Тримавши лівою рукою книжку, пальцем правої руки почав нервово вистукувати, наче дятел, на сторінці, де видніли фота скульптур королеви Нефретети і якоїсь принцеси.

- Вона! - майже крикнув він. - Ізітає, - вже шепотом вимовив, вказуючи пальцем на фото принцеси. - Ізітає! - викрикнув професор Мецінґер, і з боку Сарлеса покотився приглушений відгомін, що здавався відповіддю: "Ізітає, Ізітає..." З рук професора випала книжка і він широко відчиненими очима глянув на Клавдія, схопив обома долонями Клавдієву руку і, радісно трясучи нею, проказав: - Вона дала знак, бачите! Вона дала знак!

Він по-молодечому пустився бігом зі стрімкої гори. До Клавдієвого вуха час від часу долітали слова викрику: "Ізітає! Ізітає!"

* * *

Наступного дня Клавдій прочитав у часопису про нещасливий випадок і смерть професора Курта Мецінґера. Він покотився зі скелі.

Ізітає покликала.

Клавдій вирізав з часопису повідомлення, відчинив книжку і вклав цю вирізку між сторінки, біля голівки Ізітає.